

Informatieblad

Sanctiebeleid

Disciplinaire straffen binnen het gevangeniswezen versie 9 mei 2019

Op ongewenst gedrag van gedetineerden moet altijd een gepaste sanctie volgen, zodat zij worden gecorrigeerd en worden aangezet tot een gedragsverandering. Op niet te tolereren gedragingen volgen disciplinaire straffen. Om gedetineerden te stimuleren tot gedragsverandering, moeten zij worden aangesproken op hun gedrag. Goed en constructief gedrag wordt beloond. Ongewenst en ontoelaatbaar gedrag wordt bestraft. Sancties zijn nodig om gedrag te corrigeren en het brede signaal te geven dat bepaald gedrag niet wordt getolereerd. Dit is onderdeel van een context van een motiverend detentieklimaat dat gericht is op de-escalatie van crisissituaties, relationele veiligheid en het stimuleren van goed gedrag. In dit informatieblad staan de belangrijkste uitgangspunten uit wetgeving en jurisprudentie ten aanzien van de disciplinaire straf. Op het Informatie Punt Veiligheid (IPV) wordt de recente versie te geplaatst.

Maatwerk

Het opleggen van een disciplinaire straf is 'maatwerk', kijkend naar de persoon van de gedetineerde, maar ook de situatie in de inrichting/afdeling, het regime, een eventueel slachtoffer, etc.

Tegelijk is het van belang dat gelijke gevallen gelijk worden beoordeeld (rechtsgelijkheid en rechtszekerheid). Verschillen tussen inrichtingen of afdelingen en tussen gedetineerden kunnen bestaan, maar hebben dan een grond in de context. Het komt altijd aan op een goede motivering van de sanctie.

Disciplinaire straf

Een disciplinaire straf kan worden opgelegd bij feitelijk (verwijtbaar) gedrag van de gedetineerde dat onverenigbaar is met de handhaving van de orde of de veiligheid in de inrichting, of zich niet verdraagt met een ongestoorde tenuitvoerlegging van de vrijheidsbeneming. Dit is beschreven in artikel 51 Pbw.

Ordemaatregel

Waar een disciplinaire straf vooral gaat over het bestraffen van verwijtbaar handelen, vindt de ordemaatregel zijn legitimatie in de noodzakelijkheid in het belang van de orde of veiligheid. Een ordemaatregel kan worden opgelegd voor de handhaving van de orde of de veiligheid in de inrichting of voor een ongestoorde tenuitvoerlegging. De ordemaatregel kan ook worden toegepast

ter bescherming van een gedetineerde, een ziekmelding of ziekte (ook van psychische aard) of op verzoek van de gedetineerde zelf. Ordemaatregelen staan beschreven in o.a. de artikelen 23 en 24 van de Pbw. Dit informatieblad gaat enkel over de disciplinaire straf.

Algemene uitgangspunten disciplinaire straf

Een disciplinaire straf moet altijd op de goede wijze gemotiveerd worden en voldoen aan de vereisten van de Pbw en de jurisprudentie.

- De gedetineerde moet een in de penitentiair rechtelijke zin strafbaar feit hebben begaan (art. 51 lid 5 Pbw).
- Per geval zal moeten worden uitgemaakt welk gedrag disciplinair kan worden bestraft en welk gedrag niet. Ook medeplegen, uitlokking, doen plegen en medeplechtigheid kunnen disciplinair bestraft worden (art. 47 en 48 Wetboek van Strafrecht).
- Het opleggen van een disciplinaire straf is het nemen van een individuele beschikking. Collectieve bestraffing is niet mogelijk (art. 51 lid 5 Pbw).
- Alvorens een disciplinaire straf wordt opgelegd, wordt een schriftelijk verslag (rapport) opgesteld. Dit bevat een nauwkeurig, volledig en waarheidsgetrouw verslag van de feitelijke gang van zaken die door de betrokken medewerker zelf zijn geconstateerd en opgeschreven (art. 50 lid 1 Pbw).
- Het opmaken van een schriftelijk verslag (rapport) wordt terstond meegedeeld aan de desbetreffende gedetineerde (art. 50 lid 1 Pbw).
- Alvorens de directeur een disciplinaire straf oplegt wordt de gedetineerde gehoord.
- Voor het opleggen van een disciplinaire straf dient de directie de overtuiging te hebben dat de desbetreffende gedetineerde het te bestraffen feit daadwerkelijk heeft gepleegd. Deze overtuiging berust op feiten en omstandigheden die in redelijkheid aannemelijk worden geacht. Een vermoeden van een dergelijk strafbaar feit is niet voldoende voor oplegging van een strafbaar feit.
- De directeur motiveert schriftelijk waarom een disciplinaire straf wordt opgelegd. Het penitentiare 'strafblad' mag een rol spelen bij het bepalen van de strafmaat. Dit schriftelijke besluit wordt zo spoedig mogelijk uitgereikt aan de desbetreffende gedetineerde.

Gronden

De gronden waarop disciplinaire straffen opgelegd kunnen worden zijn (art.50 lid 1 Pbw):

- Feiten die onverenigbaar zijn met de handhaving van de orde of de veiligheid in de inrichting of;
- Feiten die zich niet verdragen met de ongestoorde tenuitvoerlegging van de vrijheidsbeneming.

Beginselen

- Redelijkheid en billijkheid: is rekening gehouden met algemeen erkende rechtsbeginselen, in Nederland levende rechtsovertuigingen en de maatschappelijke en persoonlijke belangen?
- Subsidiariteit: zijn er andere en daarmee minder heftige manieren om de gedetineerde te straffen?
- Proportionaliteit: staat het belang om een disciplinaire straf op te leggen in verhouding met de inbreuk?
- Doeltreffendheid: bereikt het opleggen van een disciplinaire straf het te bereiken doel?

Strafsoorten

- Opsluiting in een strafcel dan wel een andere verblijfsruimte voor **ten hoogste twee weken**. De wijze van uitvoering is vastgelegd in de Regeling Straf- en afzonderingscel penitentiaire inrichtingen.
- Ontzegging van bezoek voor **ten hoogste vier weken**, indien het feit plaatsvond in verband met bezoek van die persoon of personen. Deze straf mag alleen maar worden opgelegd als het strafbare feit iets te maken heeft gehad met het bezoek van een bepaald persoon of van bepaalde personen.
- Uitsluiting van deelname aan één of meer bepaalde activiteiten voor **ten hoogste twee weken**. Disciplinaire straf van uitsluiting van de activiteit luchten, mag echter niet leiden tot beperking van het wettelijk recht op luchten.
- Weigering, intrekking of beperking van het eerstvolgende verlof.
- Geldboete tot een bedrag van ten hoogste tweemaal het in de inrichting of afdeling geldende weekloon. Ook wanneer de gedetineerde niet heeft deelgenomen aan arbeid en dus geen inkomsten uit arbeid heeft ontvangen kan deze straf alsnog worden opgelegd. Bij het niet betalen van een geldboete is een vervangende straf van uitsluiting van programma-activiteiten voor bepaalde tijd toelaatbaar. Weigering om in te stemmen met een schadevergoedings-regeling is geen grond voor het opleggen van een disciplinaire straf van een geldboete.

Onvoorwaardelijke straffen

Een onvoorwaardelijk opgelegde straf kan door de directeur geheel of ten dele in een voorwaardelijke worden omgezet (art. 53 lid 1 Pbw).

- De proeftijd bedraagt **ten hoogste drie maanden** (art. 53 lid 1 Pbw). De proeftijd gaat in op de dag volgend op die waarop de straf wordt opgelegd.
- Gedurende de proeftijd mag zich niet opnieuw een feit voordoen waarvoor een disciplinaire straf kan worden opgelegd. Indien dat wel het geval is wordt de opgelegde voorwaardelijke straf geheel of ten dele ten uitvoer gelegd (art. 53 lid 3 Pbw).
- De directeur kan nog andere, bijzondere voorwaarden aan het gedrag van betrokken gedetineerde stellen (art. 53 lid 2 Pbw).
- Van een voorwaardelijke straf kan geen schorsing worden aangevraagd.
- Een onvoorwaardelijke straf kan geheel of te dele omgezet worden in een voorwaardelijke straf (art. 53 lid 4 Pbw).

Strafmaat

Een straf is nooit langer dan de maximumstrafduur. Voor opsluiting in een strafcel dan wel andere verblijfsruimte en uitsluiting van deelname aan een of meerdere activiteiten is dit **twee weken**. Voor ontzegging van bezoek is dit **ten hoogste vier weken**.

- Het verlengen van een disciplinaire straf is niet toegestaan.
- Voor wat betreft de strafmaat wordt beoordeeld of alle belangen en omstandigheden in aanmerking zijn genomen en daarmee de strafmaat redelijk en billijk is. Daarnaast moet aannemelijk zijn dat de desbetreffende gedetineerde de verweten gedraging ook daadwerkelijk heeft begaan en daarvoor verantwoordelijk kan worden gesteld (art. 51 lid 5 Pbw).
- In vergelijkbare gevallen dient een vergelijkbare straf te worden opgelegd. De directeur dient zich op de hoogte te stellen van jurisprudentie van de Commissie van Toezicht (CvT) en de Raad voor de Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (RSJ) dit in aanmerking te nemen.
- Er is geen aftrekregeling van de tijd dat een gedetineerde in afzondering heeft doorgebracht in afwachting van de afhandeling van een rapport. De directie kan bij de bepaling van de duur van de op te leggen straf rekening houden met de tijd die de gedetineerde reeds in afzondering heeft verbleven. Centraal staat de persoonsgerichte afweging, waarbij de verschillende belangen worden gewogen. Ten behoeve van de rechtseenheid en rechtsgelijkheid is in de sanctiekaart hieronder een algemene richtlijn t.a.v de strafmaat opgenomen.

Cumulatie

De Pbw kent geen verbod tot cumulatie van straf en maatregel. De duur van de ordemaatregel hoeft in beginsel niet te worden afgetrokken van de duur van de disciplinaire straf.

Voorkomen detentieschade

Omwille van de veiligheid (in algemene zin of ter bescherming van de ingeslotene zelf) kan afzondering een noodzakelijke ingreep zijn. Het is van belang dat het personeel in de PI zich bewust is van het mogelijk nadelig effect dat (langdurige) afzondering op gedetineerden kan hebben. Isoleren beperkt de informatie, de zintuiglijke prikkels die een persoon van buitenaf bereiken. Die prikkels zorgen voor het onderscheid tussen binnen- en buitenwereld, het ondersteunt het logisch denken en het beheerst emoties. Als die zintuiglijke input ontbreekt bestaat het risico op het zogenoemd sensorische deprivatiesyndroom. Dit kan gepaard gaan met o.a. hallucinaties, concentratiestoornissen, paranoïde ideeën en angst. Isoleren kan gepaard gaan met gevoelens van overweldiging, intimidatie en soms ook met verwaarlozing en vervuiling. Bij personen met al aanwezige psychiatrische stoornissen kan de plaatsing in afzondering die problematiek verergeren en werkt de afzondering dus contraproductief.

Aangifte

In geval van strafbare feiten waaronder agressie en geweld door justitiabelen wordt altijd door en namens de (plv.) directeur aangifte gedaan.

Sanctiekaart

De strafmaat zoals opgenomen in de sanctiekaart hieronder is nadrukkelijk een richtlijn. Bij de oplegging van een straf zal gekeken moeten worden naar onder andere: de ernst van de gedraging, de context van de afdeling en inrichting, de persoon van de gedetineerde, of er sprake is van herhaling/recidive. De kaders van de Pbw zijn leidend. In het besluit tot het opleggen van een straf motiveert de directeur de hoogte van de strafmaat. Deze sanctiekaart is primair geschreven voor de gedetineerden in de reguliere regimes (arrestanten, HVB, GW). De uitgangspunten zijn ook toepasbaar voor de doelgroep in bijv. ISD of PPC. Centraal staat de persoonsgerichte afweging.

Richtlijn bij 1 ^e overtreding		
Algemeen		
Weigeren /te laat/ negeren regels	Niet op programma onderdeel verschijnen	Insluiten tijdens activiteit
	Niet nakomen afspraak functionaris	2 dagen eigen cel
	Werkweigering ¹ (op afdeling of arbeid) of onrecht ziekgemeld	2 dagen eigen cel; geen loon
	Weigeren of te laat transport (afhankelijk van gedrag) ²	Boete van twee weken week-loon. 2 tot 7 dagen eigen cel bij niet nakomen verplichting.
	Negeren rookverbod	2 dagen eigen cel. Evt. in-nemen rookwaar
	Weigeren cel reinigen	Maatregel op eigen cel tot cel is gereinigd; of door reiniger, €25 boete
Activeren brandalarm	Niet opzettelijk/niet vermijdbaar	Waarschuwing
	Opzettelijk/vermijdbaar	3 dagen in eigen cel; schaderegeling
Niet-meewerken en verbale agressie	Weigeren opdracht personeel / verbale agressie	Corrigerend gesprek + waarschuwing/ 3 dagen eigen cel

¹ In HvB situatie: mits arbeidscontract of getekende opgavelijst aanwezig is.

² Afhankelijk van de aard van het transport. Bij een door de gedetineerde zelf aangevraagd transport (voor bijvoorbeeld bezoek aan familie of begrafenissen) is weigering strafbaar. Dit geldt niet voor weigering op transport te gaan naar bijvoorbeeld een RSJ zitting.

Verkeerde plaats	Op verkeerde afdeling (mate van verwijtbaarheid)	3 dagen eigen cel
	Onttrekken toezicht (afhankelijk van situatie)	7 dagen eigen cel
	Poging tot ontvluchting	14 dagen strafcel, verzoek tot overplaatsing
Ontvreemding	Stelen/verduisteren	Gestolen waar vergoeden, 7 dagen eigen cel
	Stelen arbeidsmateriaal	7 dagen strafcel
Schade	Schade rijkeigendom (ongeluk)	Schaderapport
	Opzet	2 dagen eigen cel + schaderapport
Geweld	Verbale agressie of bedreigen fysiek/ mentaal	Bandbreedte Pbw = (max.) 14 dagen strafcel
	Ernstige bedreiging en toepassen geweld medegedetineerden	Bandbreedte Pbw = (max.) 14 dagen strafcel + evt. verzoek tot overplaatsing
	Bedreigen fysiek/ mentaal/toepassen geweld personeel	Bandbreedte Pbw = (max.) 14 dagen strafcel + evt. verzoek tot overplaatsing
Verlof		
Verwijtbaar te laat	Te laat terug van verlof	Uren korten op vervolgverlof Tot 3 dagen eigen cel Vervolgverlof heroverwegen
	Wangedrag tijdens verlof	Naar bevindingen, intrekken vervolgverlof
Contrabande		
Invoer contrabande	Door bezoeker	Bezoeker wordt toegang tot PI ontzegd voor een periode van maximaal 3 maanden; Bij strafbaar feit: aangifte ³ .

³ Bij inwerkingtreding van het wetsvoorstel strafbaarstelling smokkel contrabande zal dat altijd het geval zijn.

Gegevens- dragers	GSM, Smartphone, sim-kaarten, asseciores, evt. zelfgemaakte communicatiemidde len	Bandbreedte Pbw = (max.) 14 dagen strafcel
Overige contrabande		Bandbreedte Pbw = (max.) 14 dagen strafcel
Middelen-gebruik/ Contrabande		
Soft drugs / alcohol	Positieve UC bij inkomst van buiten	Geen sanctie
	Positieve UC	5 dagen eigen cel, intrekken eerstvolgend verlof
	Bezit en handel softdrugs	Bandbreedte Pbw = (max.) 14 dagen strafcel + evt. verzoek overplaatsing
	Te laag kreatinegehalte <2,0	1e keer waarschuwing, daarna sanctie gelijk aan sanctie bij harddrugs
Harddrugs ⁴	Positieve UC	7 dagen eigen cel; intrekken eerstvolgende verlof
	Bezit en handel harddrugs	14 dagen strafcel + evt. verzoek tot overplaatsing.
Pillen	Door arts verstrekt; Beïnvloedende middelen	Afhankelijk van hoeveelheid
	Doel: handel	14 dagen strafcel + evt. verzoek overplaatsing.
	Doel: niet willen innemen/vergeten	Afhankelijk van verwijtbaarheid waarschuwen tot sanctie gelijk aan softdrugs. Altijd MDO informeren
	Gebruik of bezig met niet voorgeschreven zware illegale middelen ⁵	Gelijk aan harddrugs

Voorwerpen		
	Geen gevaar voor orde, rust en veiligheid (b.v. lotions, teveel kleding)	Van waar-schuwing tot 3 dagen eigen cel.
	Wel gevaar voor orde, rust en veiligheid (b.v. tatoeageapparaat)	4 dagen eigen cel
	Steekwapen, aangeslepen mes, tandenborstel, etc.	3 tot 7 dagen strafcel, afhankelijk van situatie
	Schiettuig, schietpen, pistool	14 dagen strafcel + verzoek tot overplaatsing
Overig		
	Weigeren meewerken meerpersoonscel	Maximaal 14 dagen strafcel, dagelijks motiveren tot medewerking.
	Weigeren DNA afname	Zie protocol.
	Weigeren medewerking TBC onderzoek.	Plaatsing in afzondering tot onderzoek heeft plaatsgevonden.

⁴ Frauderen/weigeren, sanctie gelijk aan harddrugs.

⁵ Illegale middelen: middelen in lijst I en stoffen die aangewezen zijn bij Algemene maatregel van bestuur overeenkomstig art. 2, lid 2 van de Opiumwet